

TÜRKİYE - SUUDİ ARABİSTAN TİCARİ İLİŞKİLER

TÜRKİYE

Ekonomi

Türkiye ekonomisinin yıllık gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) artışı 2002-2021 yılları arasında %5,4 gibi güçlü bir oranda seyretmiştir. Türkiye'nin kamu borç stokunun milli gelire oranı 2020 yılında yaklaşık %38 olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında GSYH bir önceki yıla göre %11,4 artış göstermiştir. Bu dönemde Türkiye'nin GSYH'sı 807 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına GSYH ise 9.592 \$ olmuştur. IMF verilerine göre Türkiye ekonomisinin 2022 yılında 853,5 milyar \$ büyüklüğe ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2022 yılı sonunda kişi başına GSYH'in 9.960 \$'a yükseleceği, ekonominin ise %5,0 oranında büyüyeceği öngörülmektedir.

Tablo: Türkiye'nin Genel Ekonomik Verileri

GSYH (milyon \$)*	853,5
Küresel GSYH dünya sıralaması	20.
Büyüme Oranı (%)*	5,0
Kişi Başına GSYH (\$)*	9.960
Nüfus	85,7
İhracat	225,2
İthalat	271,4
Dış Ticaret Hacmi	496,6
Toplam ticaret hacmi dünya sıralaması	25.

Kaynak: IMF, TÜİK, Hazine ve Maliye Bakanlığı

*2022 yılı IMF tahminlerine göre

Türkiye, Avrupa, Asya ve Afrika'nın kesiştiği noktada küresel pazarlara erişim için oldukça uygun bir konumda bulunmaktadır. Bu sayede 4 saatlik uçuş mesafesinde Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi ile Orta Asya'yı kapsayan toplam 1,3 milyarlık bir nüfusa ve 26 trilyon \$ değerinde ekonomik büyüklüğe sahip pazarlara kolay erişim sunmaktadır. Küresel şirketler giderek üretim, ihracat ve yönetim için merkez olarak Türkiye'yi tercih etmektedir. Türkiye aynı zamanda çok uluslu şirketlerin yönetim merkezi olarak da rol oynamaktadır. Avrupa Birliği (AB) ile yürürlükte bulunan Gümrük Birliği sayesinde 448 milyon nüfuslu AB pazarına doğrudan erişim sağlanabilmektedir. Ayrıca toplamda 463 kişinin yaşadığı 28 farklı ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır.

Türkiye, 33,3 milyon kişilik iş gücüyle Avrupa'nın üçüncü en büyük iş gücü havuzunu oluşturmaktadır. Sahip olduğu genç nüfus, iş gücünün büyümesindeki en önemli faktör olarak Türkiye'nin rakiplerine kıyasla üst sıralarda yer almasına katkı sağlamıştır. Yatırımcılar Türkiye'nin genç ve iyi eğitilmiş nüfusunu önemli bir avantaj olarak değerlendirmektedir. Türkiye nüfusunun 2040 yılında 100,3 milyona ulaşması beklenmektedir. Nüfusun büyüme ivmesini sürdürerek 2069 yılında zirve noktası olan 107,6 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. 2020 yılı itibarıyla nüfusunun yarısı 32,7 yaşın altında olan Türkiye, AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında en genç nüfusa sahip olduğu görülmektedir.

Gelişen Türkiye ekonomisi ulaşım, sağlık ve enerji dahil olmak üzere birçok farklı sektörde önemli yatırım fırsatları sunmaktadır. UNCTAD verilerine göre yabancı sermaye stoku yıllar içinde istikrarlı bir şekilde artarak 2020 yılında 229 milyar \$ ile zirve noktasına ulaşmıştır. Türkiye 2053 yılında net sıfır emisyon hedefini belirlemiştir. Bu hedef doğrultusunda yeşil ekonomik dönüşüme ilişkin yatırımlarda da artış yaşanmaktadır.

Türkiye'de büyüyen ekonomi ve artan nüfus, enerji ve doğal kaynaklara ihtiyacın gittikçe artmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin artan ekonomik performansı, toplam kurulu kapasitede 31,8 GW'tan 95,9 GW'a kayda değer bir yükseliş gösteren elektrik üretim altyapısına da yansımıştır. Ülkenin artan ihtiyaçlarını karşılamak için, özel sektör yatırımlarının artırılarak mevcut kapasitenin 2023 yılına kadar 110 GW'a ulaşması beklenmektedir. Türkiye Avrupa elektrik pazarında 5. sırada yer almaktadır. Avrupa enerji tüketimindeki sıralaması bakımından da

5.'dir. Jeotermal güç üretim kapasitesi bakımından Türkiye dünyada 4. sırada yer alırken, Avrupa doğal gaz tüketiminde ise 4. sıradadır.

Türkiye'nin süregelen reform süreci ve projeye özel teşviklerle desteklenen teknolojik imkânları, ülkede yıllar içinde gelişen bir startup ekosisteminin oluşmasını sağlamıştır. Türkiye'deki startup ekosistemi, fonlama tarafında melek yatırımcı ağlarından girişim sermayesi fonlarına, destek tarafında ise hızlandırıcı programlarından teknoparklara, mentorlara ve kamu kurumlarına kadar uzanan tüm temel paydaşları bünyesinde barındırmaktadır.

Dinamik bir iç pazar ile desteklenen güçlü büyüme ve rekabetçi üretim maliyetleri ile Türkiye, kimya sektöründe faaliyet gösteren şirketler için cazip bir yatırım destinasyonudur. Türkiye aynı zamanda kimya endüstrisindeki lider markaların bölgesel üretim, yönetim ve ihracat üssü konumundadır. Türkiye Avrupa'nın plastik üretiminde 2., dünyada ise 7. sırada yer almaktadır. Boya üretiminde ise Avrupa'da 5. sırada bulunmaktadır.

Türkiye'de 2003-2020 yılları arasında ulaştırma ve lojistik alt sektörlerine toplam 154 milyar \$ yatırım yapılmıştır. 2021 yılı itibarıyla lojistik sektöründe gelişen en büyük 50 ekonomi arasında Türkiye 10. sırada yer almaktadır. Türkiye'de yük taşımacılığının 2035 yılında ulaşacağı öngörülen toplam tonaj 1,5 milyar tondur.

Türkiye'nin bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü ekonominin kayda değer bir parçası haline gelmiştir. 2019 yılında Türk bilgi ve iletişim teknolojileri pazarının toplam değeri 26,8 milyar \$'a ulaşmıştır. Türk bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün son 5 yıl içindeki ortalama büyüme oranı %17 olarak gerçekleşmiştir.

Makine imalatı, Türkiye ekonomisinin büyümesine katkı sağlayan önemli sektörlerden biri olmaya devam etmektedir. Sektör özellikle ara ürün üretme kapasitesi ve kimyasal, inşaat, otomotiv, enerji, tekstil, tarım ve madencilik gibi önemli sektörlerle girdi sağlaması sayesinde Türkiye'deki imalat sanayinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye makine imalatı sektörü, yoğun Ar-Ge çalışmaları ve yüksek katma değer oluşturması itibarıyla öne çıkmaktadır. Türkiye, Avrupa'nın klima santralleri üretim üssü konumundadır.

Hızlı bir sanayileşme ve ilerleme döneminden geçen Türkiye otomotiv endüstrisi, montaj ağırlıklı ortaklıklardan tasarım yeteneğine ve geniş üretim kapasitesine sahip tam teşekküllü bir endüstriye dönüşmüştür. Katma değerli üretim anlayışı sayesinde Türkiye otomotiv endüstrisi son derece etkin ve rekabetçi bir konumda bulunmaktadır. 2000 yılından bu yana küresel markaların Türk otomotiv endüstrisine yaptığı toplam yatırımın tutarı 16 milyar \$'a ulaşmıştır. 2021 yılında Türkiye'de 1,3 milyon araç üretilmiştir. Avrupa ticari araç üretiminde Türkiye ilk sırada yer alırken otomotiv üretiminde ise 4.'dür. En büyük 50 küresel tedarikçiden 30'unun Türkiye'de üretim tesisi bulunmaktadır.

Türk savunma ve havacılık sanayii son on yılda kapsamlı bir dönüşüm geçirmektedir. Son yıllarda yakaladığı benzersiz başarılarla Türkiye, günümüzde, savunma ve havacılık alanlarında en hızlı gelişen ülkelerden biridir. Türk şirketleri, nitelikli iş gücü ve üstün teknoloji altyapılarıyla, çok sayıda ülkeye yerel gereksinimlerini karşılayan küresel çözümler sunabilmektedir. Bu Türk şirketleri, özgün tasarım geliştirmekten yurt içi üretime, modernizasyondan modifikasyona, Ar-Ge çalışmalarından uluslararası projelere kadar savunma ve havacılık sektörünün pek çok kritik alanında faaliyet göstermektedir.

Sağlık sektörü ve ilgili endüstrilerin Türkiye'de stratejik öneme sahip olduğu kabul edilmektedir. Gerçekleştirilen reformlar ülkenin sağlık sisteminde önemli gelişmelere damga vururken, Ar-Ge yatırımları ve sağlık sektöründeki inovasyonlara yapılan yatırımlarla da desteklenmiştir. 2020 sonu itibarıyla Türk tıbbi ilaç pazarının hacmi 47,9 milyar TL – 2,2 milyar kutu olarak gerçekleşmiştir. 2016-2019 yılları arasında Türk tıbbi ilaç sektörü Ar-Ge harcamasındaki büyüme oranı %93'tür.

Uygulamaya alınan düzenleyici reformlar ve yapısal değişiklikler sayesinde finans sektörü, 2009 yılında baş gösteren ve sonrasında da devam eden küresel finansal kriz sırasında ne derece dirençli olduğunu kanıtlamıştır. Yapılan reformlar yatırımcıların güvenini arttırmış ve finans sektörü uluslararası doğrudan yatırımlarda en çok tercih edilen alan haline gelerek 2005 yılından bu yana 52 milyar ABD doları yatırım çekmiştir. 2002-2018 yılları arasında Türk finans hizmetleri sektörüne doğrudan yabancı yatırım (DYY) girişi 52 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

2008-2018 yılları arasında Türk finans hizmetleri sektörünün yıllık birleşik büyüme oranı %18'dir. Türkiye'de 51 banka hizmet vermektedir. 2018 yılında Türk bankacılık sektöründeki toplam varlıkların GSYH'ya oranı %104'dir. 2018 yılında Türk bankacılık sektöründeki sermaye yeterlilik rasyosu %17,3 olarak gerçekleşmiştir.

Avrupa'da geleceği en parlak gayrimenkul pazarlarından biri Türkiye'dir. Avrupa, Orta Doğu ve Orta Asya'nın kesişim noktasındaki stratejik konumu ve yaklaşık 85 milyon nüfusuyla Türkiye, güçlü inşaat sektörünü, giderek büyüyen ticari ve sınai üretimiyle bir araya getirerek gayrimenkul geliştiricileri ve yatırımcıları için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Türkiye madencilik ve metal sektörü ülkenin güçlü ekonomisine paralel olarak büyümektedir. Türkiye, maden yatırımcılarına kanıtlanmış bir potansiyel sunmaktadır. Bu kuşakta en az keşif yapılan bölge olan Türkiye, bu özelliğiyle maden çıkarma faaliyetlerinde bulunan şirketler için oldukça umut vadeden bir bölge olarak dikkat çekmektedir. Türkiye küresel maden çeşitliliğinde 10. sıradadır. Küresel endüstriyel hammadde rezervindeki payı ise %2,2'dir. Türkiye'nin küresel doğal taş rezervindeki payı %40'dır. küresel bor rezervleri oranı ise %73'tür.

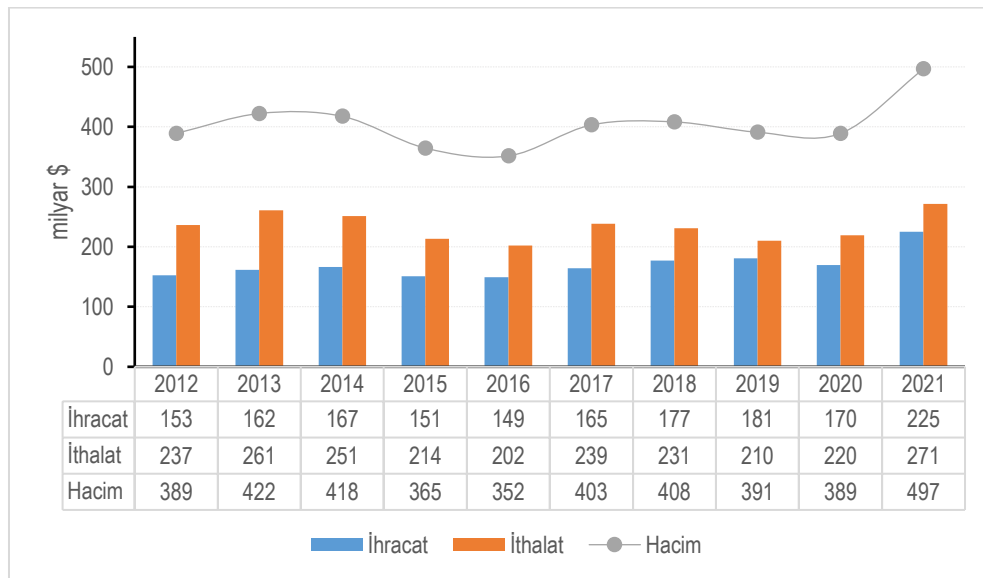
Türkiye, elverişli coğrafi koşulları, iklimi, geniş tarım arazileri ve su kaynaklarının bolluğu ile tarım ve gıda alanında dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. 2019 yılı itibariyle Türkiye Avrupa tarım ekonomisinde ilk sırada yer alırken, küresel tarım ekonomisinde 10. Sırada bulunmaktadır. 2003-2020 yılları arasında Türkiye'nin tarım sektöründeki yıllık ortalama büyüme oranı %2,5 olarak gerçekleşmiştir.

Dünyanın en popüler 6. turizm merkezi olan ve 2019 yılında 51.2 milyondan fazla turist ağırlayan Türkiye, turizm endüstrisinin gerek oturmuş gerekse gelişmekte olan alt sektörlerinde geniş yatırım fırsatları sunmaya devam etmektedir. 2019 yılında Türkiye'nin dünyada turistler tarafından en çok tercih edilen ülkeler arasındaki 6. sırada yer almıştır.

Dış Ticaret

Türkiye dış ticareti son 10 yıllık dönemde zorlu küresel ekonomik şartlar ve kriz ortamlarından güçlü bir şekilde çıkmayı başarmıştır. Özellikle pandemi sürecinden sonra 2021 yılında Türkiye ihracatı 225,2 milyar \$ ile rekor seviyeye ulaşmıştır. 2020 yılına kıyasla 2021 yılında ihracatta %32,9 oranında bir artış olmuştur. Bu dönemde toplam dış ticaret hacmi ise %27,6 oranında büyüme kaydederek 496,7 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır. 2021 yılı itibariyle Türkiye dünyada en büyük ticaret hacmine sahip 25. ülke konumundadır.

Grafik: Türkiye Son 10 Yıllık Dış Ticaret

Kaynak: TÜİK

Ürün grubu bazında incelendiğinde 2021 yılında en fazla ihracat 25,0 milyar \$ ile motorlu kara taşıtları ürün grubunda gerçekleştirilmiştir. Bu ürün grubunu Kazanlar ve Makinalar ürün grubu 20,8 milyar \$ ile takip ederken, demir ve çelik ürün grubu ise 17,1 milyar \$ ile en fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ürün grubu olmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen ürün grubu ise 50,7 milyar \$ ile Mineral Yakıtlar olmuştur. Bu ürün grubunu 31,0 milyar \$ ile Kazanlar ve Makinalar ürün grubu izlerken, Demir ve Çelik ürün grubu ise 27,6 milyar \$ ile üçüncü sırada yer almıştır.

2021 yılında en fazla ihracat 19,3 milyar \$ ile Almanya'ya gerçekleştirilmiştir. ABD'ye gerçekleştirilen ihracat 14,7 milyar \$ ile ikinci sırada yer alırken İngiltere'ye gerçekleştirilen ihracat ise 13,7 milyar \$ ile üçüncü sırada yer almıştır. 2021 yılında en fazla ithalat gerçekleştirilen ülke ise 32,2 milyar \$ ile Çin olmuştur. Çin'i sırasıyla 29,0 milyar \$ ile Rusya ve 21,7 milyar \$ ile Almanya takip etmiştir.

Mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticareti de Türkiye'nin son dönemde en fazla gelişim gösterdiği alanlardan biri olmuştur. Pandemi döneminden olumsuz etkilenmesine rağmen Türkiye hizmet gelirleri 2021 yılında güçlü bir toparlanma sergileyerek 55,6 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde en fazla hizmet geliri elde edilen sektör 24,4 milyar \$ ile taşımacılık sektörü olmuştur. Seyahat ve turizm sektörü ise pandemi nedeniyle bu dönemde önemli bir düşüş yaşamasına rağmen 20,8 milyar \$ gelire ulaşmıştır. Hizmet giderleri 2021 yılında 29,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında Türkiye'nin toplam hizmet ticareti hacmi 85,2 milyar \$'a ulaşmıştır.

SUUDİ ARABİSTAN

Ekonomi

IMF verilerine göre Suudi Arabistan ekonomisinde GSYH 2021 yılında 833,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre büyüme oranı %3,2 olmuştur. Kişi başına GSYH ise 2021 yılında 23.510 \$ olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda gerçekleştirilen ticari reformların ve artan petrol fiyatlarının etkisiyle Suudi Arabistan'ın 2022 yılında dünyanın en fazla büyüyen ekonomilerinden biri olacağı ve GSYH'nın 1.010,0 milyar \$'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Suudi Arabistan, kamu borç stokunun milli gelire oranı 2021 yılında yaklaşık %30 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo: Suudi Arabistan'ın Genel Ekonomik Verileri

GSYH (milyon \$)*	1.010,0
Büyüme Oranı (%)*	7,6
Küresel GSYH içindeki dünya sıralaması	18.
Kişi başına GSYH (\$)*	27.940
Nüfus	36,2
İhracat	267,6
İthalat	152,3
Dış Ticaret Hacmi	419,9
Toplam ticaret hacmi içindeki dünya sıralaması	31.

Kaynak: IMF, ITC Trademap

*2022 yılı IMF tahminlerine göre

Suudi Arabistan zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahiptir. 267 milyar varil ile Venezuela'dan sonra dünyanın ikinci en büyük petrol rezervine sahiptir. Ülkede 8,4 trilyon m³ doğal gaz rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktar toplam dünya gaz rezervinin %4,2'sini teşkil etmektedir. IMF verilerine göre Suudi Arabistan'ın ekonomik büyüklüğünün 2022 yılında 1 trilyon \$'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu kapsamda dünyanın 18. en büyük ekonomisi konumundadır.

Suudi Arabistan petrol satışından oldukça önemli gelir elde etmektedir. Petrol gelirleri ve ucuz enerji, demir çelik ürünleri, inşaat malzemeleri, gıda işleme, mühendislik, kimyasallar ve metal üretimi gibi diğer sanayilerin gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Petrol dışındaki sektörler, ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalarla birlikte giderek önem kazanmaya başlamıştır. Özel sektör ithalat, toptancılık ve perakendecilik, finans, inşaat, ziraat, madencilik ve hizmet sektöründe yoğunlaşmıştır. Suudi Arabistan 2016 yılında ülke ekonomisini sadece petrole dayalı olmaktan çıkarıp, ekonomik aktiviteleri çeşitlendirmek amacıyla, Vizyon 2030 olarak bilinen, geniş ve iddialı bir sosyo-ekonomik reform planını başlatmıştır.

Vizyon 2030'un en önemli amaçlarından biri; özel sektör büyümesini teşvik ederek imalatta, özellikle savunma teçhizatı ve temel malzemelerde, yerel katma değer artırılması sağlamaktır. Ayrıca ülkenin sermaye piyasalarını geliştirmek, yenilenebilir enerji sektörü inşa etmek, daha fazla doğrudan yabancı yatırım çekmek, bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünü genişletmek, madencilik sektörünü daha da geliştirmek, toplu taşıma ve demiryolu ağının gelişimini hızlandırmak, etkili bir iç turizm altyapısı inşa etmek de Vizyon 2030 kapsamında belirlenen diğer hedefler arasındadır.

Suudi Arabistan önemli seviyede yatırım çeken bir ülkedir. UNCTAD istatistiklerine göre 2021 yılında ülkede toplam 261 milyar \$ seviyesinde yabancı sermaye stoku bulunmaktadır. Pandeminin etkilerinin yoğun olarak yaşandığı ve küresel çapta doğrudan yabancı yatırımların düştüğü bir ortamda Suudi Arabistan'a gelen doğrudan yabancı yatırım miktarı %20 artış göstermiştir. Ülkedeki yabancı sermaye stokunun GSYH'a oranı ise %34,5'e yükselmiştir. Suudi Arabistan yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik çalışmalarına da önem vermektedir. Ülke 2060 yılına kadar net sıfır emisyon hedefini açıklamıştır. Ayrıca yaklaşık 500 milyar \$ bütçeli tamamen yenilenebilir enerjinin kullanıldığı büyük çaplı NEOM kentsel gelişim projesini başlatmıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojileri Suudi Arabistan ekonomisinde büyüme, inovasyon ve ekonomik çeşitlilik açısından önemli bir rol oynamaktadır. Vizyon 2030 projesi kapsamında Suudi Arabistan'ın modern ve küresel bir BİT merkezi olması amaçlanmaktadır. Suudi Arabistan oyun sektörünün 2030 yılına kadar 2,5 milyar \$ büyüklüğe ulaşması öngörülmektedir. Ülkede sosyal medya penetrasyon oranı %73'tür.

Büyük üretim kapasitesi ve oturmuş endüstriyel yapısı sayesinde enerji sektörü Suudi Arabistan ekonomisinin ana kolunu oluşturmaktadır. Yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir büyüme bu dönemde odak noktası olacaktır. Vizyon 2030 projesi ile yenilenebilir enerjinin %50'lik paya sahip olması ve güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji alanlarında önemli yatırımlar yapılması amaçlanmaktadır. Suudi Arabistan güneş enerjisi potansiyeli bakımından dünyada 6. sırada yer almaktadır.

Suudi Arabistan'ın finans sektörünün Vizyon 2030 projesi doğrultusunda kamu ve özel sektörü daha fazla desteklemesi ve mikro, küçük, orta ölçekli işletmelere daha fazla fon sağlaması öngörülmektedir. Suudi Arabistan'da toplam kredi ihtiyacının 2030 yılında 1,3 trilyon \$'a ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Uzun süredir devam eden yatırımlar sayesinde ülkede çok geniş yelpazede kimyasal ürün üretimi gerçekleştirilmektedir. Vizyon 2030 hedefi doğrultusunda kimya sektörünün üretim kapasitesinin 2030 yılına kadar 2 katına çıkarılması amaçlanmaktadır. Petrokimya endüstrisine ilerleyen dönemde yaklaşık 100 milyar \$ tutarında yatırım yapılması planlanmaktadır.

2030 yılı itibariyle Suudi Arabistan'ın küresel bir lojistik merkezi haline getirilmesi hedefi bulunmaktadır. Bu hedef doğrultusunda ulaşım ve lojistik sektörü çok önemli bir rol oynayacaktır. Suudi Arabistan'ın toplam ulaşım ve lojistik sektörü piyasa büyüklüğü 18 milyar \$'dır. Gelecek on yıl içindeki sektöre 30 milyar \$ tutarında kamu yatırımı yapılması öngörülmektedir. 2030 yılı itibariyle ulaşım ve lojistik yatırımlarının 150 milyar \$'a ulaşacağı tahmin edilmektedir.

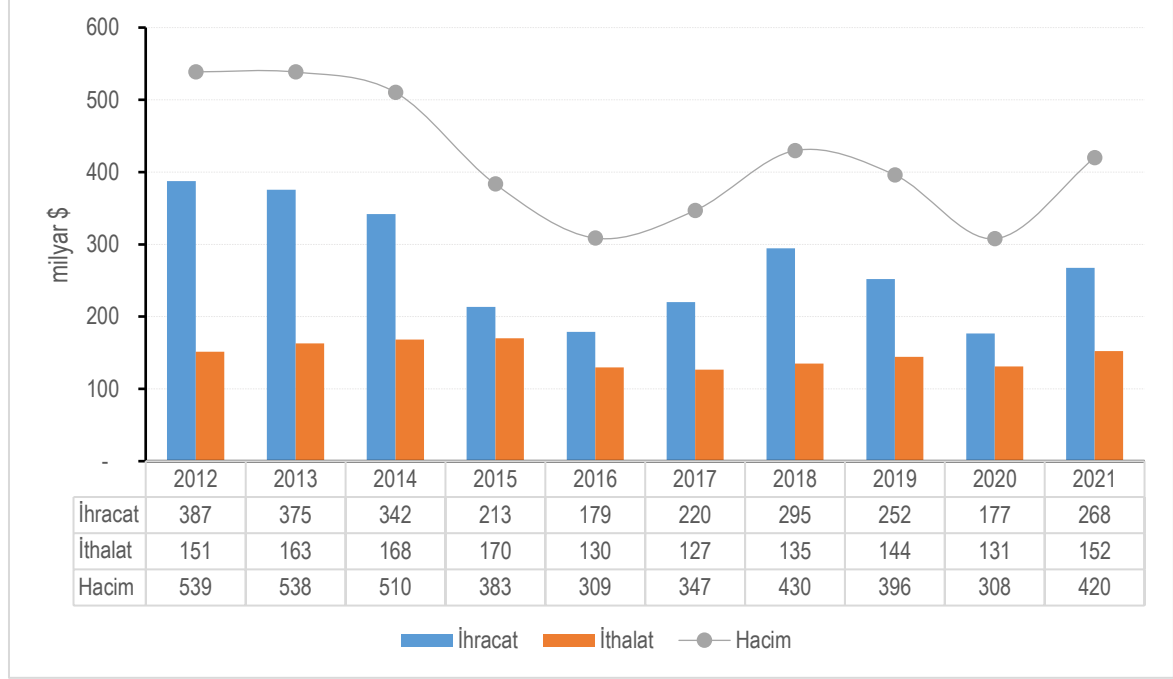
Suudi Arabistan savunma sektörüne yönelik dünyada en fazla harcama yapan ülkeler arasında yer almaktadır. 2020 yılı verilerine göre dünyada 6. sıradadır. 2030 yılına kadar savunma ve güvenlik sektörünün %50'sinin yerel kaynaklardan sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Sağlık hizmetleri sektörüne yapılan harcamalar Suudi Arabistan'ın 2021 yılı bütçesinin %17,7'sini oluşturmuştur. Suudi Arabistan sağlık hizmetleri sektörü hızla büyüyen bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu ve özel kuruluşların sağlık hizmetleri harcamalarının gelecek 5 yıllık dönemde 224 milyar \$'a ulaşacağı öngörülmektedir.

Dış Ticaret

Suudi Arabistan'ın toplam dış ticaret hacmi 2021 yılında 420 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde ihracat 268 milyar \$, ithalat ise 152 milyar \$ olarak gerçekleşirken, 116 milyar \$ dış ticaret fazlası verilmiştir. 2021 yılı itibariyle Suudi Arabistan dünyanın en büyük ticaret hacmine sahip 31. ülkesi konumundadır.

Grafik: Suudi Arabistan Son 10 Yıllık Dış Ticaret

Kaynak: ITC Trademap

Suudi Arabistan'ın ihracatı içinde mineral yakıtlar ürün grubu önemli bir yer tutmaktadır. 2021 yılındaki toplam ihracatın yaklaşık %77,0'sini mineral yakıtlar oluşturmuştur. Plastikler ürün grubunun ihracatı ise yaklaşık %9,0 pay ile ikinci sırada yer alırken, Organik Kimyasallar ürün grubunun ihracatı %5,2 pay ile üçüncü sırada yer almıştır. Suudi Arabistan'ın toplam ithalatı içinde makineler ürün grubu yaklaşık %10,5 pay ile ilk sırada yer almaktadır. Motorlu Kara Taşıtları ürün grubunun ithalatı ise yaklaşık %9,9 pay ile ikinci sırada yer alırken, Elektrikli Makine ve Cihazlar ürün grubunun ithalatı ise %9,2 pay ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Suudi Arabistan'ın 2021 yılında en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülkeler incelendiğinde Çin'in 9,3 milyar \$ ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Çin'i 5,5 milyar \$ ile Birleşik Arap Emirlikleri ve 4,9 milyar \$ ile Hindistan takip etmektedir. 2021 yılında Suudi Arabistan'ın en fazla ithalat gerçekleştirdiği ülkeler arasında Çin 31 milyar \$ ile ilk sırada yer alırken, ABD 16 milyar \$ ile ikinci sırada, Birleşik Arap Emirlikleri 13 milyar \$ ile üçüncü sırada yer almaktadır.

TÜRKİYE İLE SUUDİ ARABİSTAN ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER

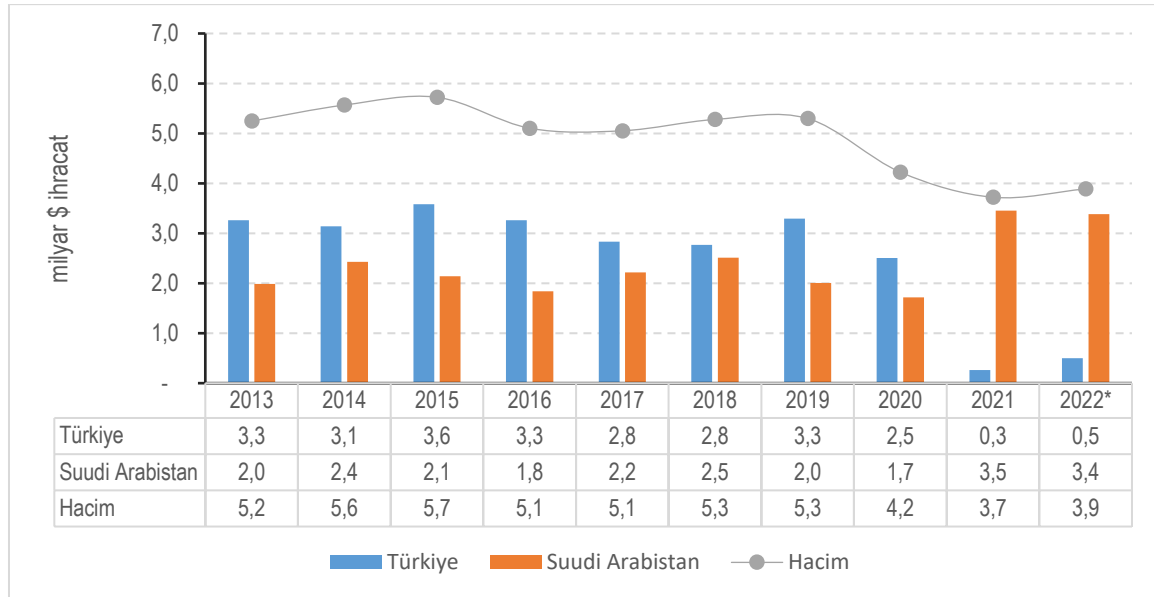
Türkiye'nin Suudi Arabistan'la diplomatik ilişkileri, 3 Ağustos 1929 tarihinde imzalanan "Muhadenet Muahedesi" (Dostluk Anlaşması) ile tesis edilmiş, Anlaşma, 31 Mayıs 1930 tarih ve 1507 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Köklü ilişkilere sahip olan Türkiye ve Suudi Arabistan'ın dünya ekonomisi ve ticaretindeki rolü giderek artmaktadır. İki ülkede son yıllarda gerçekleştirilen ekonomik ve ticari atılımlar dikkat çekmektedir. Bu kapsamda Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki ticari ilişkiler hem küresel hem de bölgesel açıdan önem taşımaktadır.

Türkiye ile Suudi Arabistan arasındaki dış ticaret verileri incelendiğinde son 10 yıllık dönemde dış ticaret hacminin 2015 yılında 5,7 milyar \$ seviyesine ulaştığı ve 2019 yılına kadar 5 milyar \$ üzerindeki seviyesini koruduğu görülmektedir. Covid-19 pandemisinin etkisi ve ikili ilişkilerin durağanlaşması ile birlikte 2020 yılı itibarıyla iki ülke arasındaki dış ticaret hacminde azalış gözlemlenmiştir.

Baz yıl olarak 2019 yılındaki veriler ele alındığında iki ülkenin birbirleri ile önemli seviyede ticaret gerçekleştirdikleri görülmektedir. 2019 yılında Türkiye'nin Suudi Arabistan'a toplam ihracatı 3,3 milyar \$ olarak gerçekleştirmiştir. İlgili dönemde Suudi Arabistan'ın Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı %1,8'dir. 2019 yılında Suudi Arabistan Türkiye'ye toplamda yaklaşık 2,0 milyar \$ ihracat gerçekleştirmiştir. Türkiye'ye gerçekleştirilen ihracat Suudi Arabistan'ın toplam ihracatı içinde %0,8 paya sahiptir.

2019 yılında Türkiye'den Suudi Arabistan'a en fazla ihracat gerçekleştirilen ürün grubu 341 milyon \$ ve %10,4 payla Halılar olmuştur. Elektrikli Makina ve Cihazlar 395 milyon \$ ve %6,6 payla ikinci, Mobilyalar ise 210 milyon \$ ve %6,4 payla en fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü grubu olmuştur. 2019 yılında Suudi Arabistan'ın Türkiye'ye en fazla ihracat gerçekleştirdiği ürün grupları incelendiğinde, 1,37 milyar \$ ve %68,6 payla Plastiklerin ilk sıraya aldığı görülmektedir. Organik Kimyasallar 381 milyon \$ ve %19,0 payla ikinci sırada yer alırken, Mineral Yakıtlar 41 milyon \$ ve %2,1 payla üçüncü sırada yer almıştır.

Grafik: Türkiye - Suudi Arabistan Arasında Son 10 Yıllık Dış Ticaret

Kaynak: TÜİK

*2022 yılı verileri Ocak-Eylül dönemini kapsamaktadır.

Son yıllarda durağan seyreden ekonomik ilişkilerin iyileşmesi ile birlikte Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki ticaretin önemli bir büyüme potansiyelinin olduğu görülmektedir. Dünya ekonomisinde büyük öneme sahip iki ülkenin ticari alanda gerçekleştirecekleri işbirlikleri hem küresel hem de bölgesel düzeyde ekonomi ve refah seviyesine olumlu katkı sağlayacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki ikili ilişkilerde yeni bir iş birliği döneminin başlamasına yönelik girişimler oldukça olumludur. 22 Haziran 2022 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Suudi Arabistan Velihtı ve Başbakan Yardımcısı Prens Muhammed bin Selman bin Abdülaziz Al Saud'ın Türkiye'de gerçekleştirdikleri görüşme ve yayınlanan ortak bildiri iki ülkenin ilişkileri açısından oldukça önemlidir. Ortak bildiri ele alınan hususlar aşağıda liste halinde sunulmaktadır.

- Taraflar, karşılıklı ticaretin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi imkanlarını, iki ülke arasındaki karşılıklı ticaretin kolaylaştırılmasını ve önündeki zorlukların üstesinden gelinmesini, yatırım fırsatlarının araştırılması ve çeşitli alanlarda somut ortaklıklara dönüştürülmesi için iki ülkenin kamu ve özel sektöründeki iletişimin artırılmasını ele aldı.
- Taraflar G-20 üyeleri olarak, iki ülkenin büyük ekonomik potansiyelini ve Suudi Arabistan'ın 2030 Vizyonu'nun yatırım, ticaret, turizm, kalkınma, sanayi, madencilik, inşaat projeleri, ulaşım-altyapı (müteahhitlik dahil), tarım, gıda güvenliği, sağlık, iletişim-bilgi teknolojisi alanları, medya ve spor alanlarında sunduğu fırsatları vurguladı, Suudi-Türk Koordinasyon Konseyi'nin çalışmalarını etkinleştirme, ortak ilgi alanlarında işbirliği ve koordinasyon seviyesini yükseltme ve iki ülke uzmanları arasında tecrübe paylaşımı konuları üzerinde çalışma hususunda mutabakata vardı.
- Taraflar, enerji alanında özellikle petrol ve rafinesi, petrokimya, enerji verimliliği, elektrik, yenilenebilir enerji, inovasyon, hidrokarbon kaynakları için temiz teknolojiler, hidrojen de dahil olmak üzere düşük karbonlu yakıtlar alanlarında işbirliği beklentilerini; enerji sektörü ve ilgili tedarik zincirlerinin yerelleştirilmesi ve bu alanlarda ilgili projeler geliştirilmesi hususları üzerinde çalışılması arzusunun ifade etti.
- Taraflar, yapay zekâ, dijital teknolojiler ve akıllı şehirler alanlarında üretim ve yatırım ortaklıklarının geliştirilmesi ve bu alanlarda faaliyet gösteren özel sektör aktörlerinin iş birliğine teşvik edilmeleri hususlarında görüş birliğine vardı.
- Türkiye, Çevre ve iklim değişikliği alanında Suudi Arabistan'ın "Yeşil Suudi Arabistan" ve "Yeşil Orta Doğu" girişimlerini başlatmasını memnuniyetle karşıladı; Suudi Arabistan tarafından başlatılan ve G-20 ülkelerinin liderleri tarafından onaylanan Döngüsel Karbon Ekonomisi Platformu'nun hayata geçirilmesine dair Suudi Arabistan'ın iklim değişikliği alanındaki çabalarına desteğini belirtti.
- Taraflar, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris Anlaşması ilkelerine bağlı kalmanın önemini ve kaynakları olmayan emisyonlara odaklanarak iklim anlaşmasının uygulanması gerektiğini yineledi. İki taraf, Suudi Arabistan'ın 2020 yılındaki G-20 zirve toplantıları başkanlığı sırasında başlatılan "Arazi Bozunumunun Azaltılması ve Karasal Habitatların Korunmasını Geliştirmeye Yönelik Küresel Girişim" ve "Küresel Mercan Resifleri AR-GE Hızlandırıcı Platformu" başlıklı iki girişime desteklerini vurguladı.
- Türk tarafı, Suudi Arabistan girişimcilik ekosisteminde faaliyet gösteren yatırım fonlarını Türkiye'deki startup'lara yatırım yapmaya ve onlarla ortaklıklar kurmaya davet etti.
- Taraflar, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ile Suudi Arabistan Standartlar, Metroloji ve Kalite Teşkilatı (SASO) arasındaki ilişkilerin ilgili iki kurum arasında imzalanan iş birliği anlaşmaları çerçevesinde güçlendirilmesi ve sürdürülmesi konusunda mutabık kaldı.
- Her iki taraf, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ile Kral Abdülaziz Bilim ve Teknoloji Şehri (KACST) arasında 2016 yılında imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde bilim insanların karşılıklı ziyaretleri konusunda mutabık kaldı.
- Taraflar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ile Suudi Arabistan KOBİ Otoritesi (SMEA) arasında işbirliği faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini vurguladı.
- Taraflar, savunma konusunda iki ülkenin çıkarlarına hizmet edecek ve bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacak şekilde savunma işbirliği alanlarında iki ülke arasında imzalanan anlaşmaların etkin hale getirilmesi hususunda anlaştı.
- İki taraf, adli işbirliğini geliştirme; hukuki ve adli alanlardaki uzmanlar arasında tecrübe paylaşımı konusunda mutabık kaldı.

- Taraflar, turizm alanında iş birliğinin ve iki ülke arasındaki turizm hareketinin ülkeler arasında imzalanan anlaşmalar uyarınca geliştirilmesinin, her ülkenin sahip olduğu turizm potansiyelinin araştırılmasının ve turizm sektörüne ve gelişimine fayda sağlayan ortak çalışmaların güçlendirilmesinin önemini vurguladı.
- Taraflar, ulusal sivil havacılık otoriteleri arasında iş birliğinin güçlendirilmesinin, havayollarının operasyonları için idari prosedürlerin kolaylaştırılmasının önemini altını çizdi.
- Taraflar, sağlık alanında iki ülke arasındaki mevcut iş birliğini geliştirme kararlılıklarını vurgulayarak sağlık yatırımları alanında iş birliği fırsatlarının araştırılması hususunda mutabık kaldı.
- İki taraf, bölgedeki güvenlik ve istikrarın desteklenmesine ve güçlendirilmesine katkıda bulunacak şekilde, bölgesel ve uluslararası arenadaki önemli meselelere ilişkin işbirliğini, koordinasyonu ve görüş alışverişini yoğunlaştırma çabalarını teyit etti.
- Taraflar, başta İslam İşbirliği Teşkilatı ve Birleşmiş Milletler olmak üzere bölgesel ve uluslararası kuruluşlar çerçevesinde aralarındaki iş birliğini ve etkin koordinasyonu artırma; bölgede barış, istikrar ve güvenliğin sağlanması için yakın iş birliği sürdürme konusundaki kararlılıklarını vurguladı.

Ekler

Ek-1: İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Oluşturan Anlaşma ve Protokoller

Ek-2: Suudi Arabistan'a İhracatta Başlıca Potansiyel Sanayi Ürünleri Matrisi

Ek-3: Suudi Arabistan'a İhracatta Başlıca Potansiyel Tarım ve Gıda Ürünleri Matrisi

KAYNAKLAR

TÜİK

<https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-2851FY777F34D2R?token=8d79727fff862a891ce574d27220bfebbf66fecd>

ITC Trademap

<https://www.trademap.org/Index.aspx>

IMF

<https://www.imf.org/en/Countries>

Ticaret Bakanlığı

<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/orta-dogu-ve-korfez/suudi-arabistan/genel-bilgiler>

Türkiye Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi

<https://www.invest.gov.tr/en/pages/home-page.aspx>

Suudi Arabistan Yatırım Ofisi

<https://www.investsaudi.sa/en/>

Dışişleri Bakanlığı

<https://www.mfa.gov.tr/suudi-arabistan-seyahat-edecek-turk-vatandaslarinin-dikkatine.tr.mfa>

TRT Haber

<https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiye-ve-suudi-arabistandan-yeni-is-birligi-vurgusu-689797.html>

EK-1: İKİ ÜLKE ARASINDA TİCARETİN ALTYAPISINI OLUŞTURAN ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi ve Sayısı
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşması	15.05.2012	11.07.2015/29413
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	09.11.2007	03.02.2009/27130
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	08.08.2006	03.02.2009/27130
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	01.05.1974	11.07.1974/14942
Ticaret Anlaşması	01.05.1974	28.07.1974/14959
Türkiye-Suudi Arabistan KEK XI. Dönem Protokolü	06.11.2013	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

EK-2: SUUDİ ARABİSTAN'A İHRACATTA BAŞLICA POTANSİYEL SANAYİ ÜRÜNLERİ MATRİSİ

Sıra	Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Dünyadan İthalatı (milyon dolar) 2021	Ülkenin Türkiye'den İthalatı (milyon dolar) 2021	Dünyaya İhracatımız (milyon dolar) 2021	Dünya İthalatında Ülkenin Payı (%) 2021	Ülkeye İhracatımızdaki Değişim (%) 2020 - 2021	Ülkenin dünyadan İthalatındaki Değişim (%) 2020 - 2021	Ülkenin İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%) 2021	Gümrük Vergisi Oranları (% ortalama)
1	İnşaat Malzemeleri	8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	1494,6	0,27	779,28	1,45	-88,7	3	İtalya 27,9 ABD 13,3 Almanya 11,8 Çin 11,5 Hindistan 4,6	İtalya 5 ABD 5 Almanya 5 Çin 5 Hindistan 5
2	Altın Mücevherat	7113	Mücevherci eşyası ve aksesuarı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	1434,55	0,03	6807,85	1,59	-97,4	138	BAE 36,3 Fransa 13,2 Hindistan 12,4 İtalya 7,2 İngiltere 6,8	BAE 0 Fransa 5 Hindistan 5 İtalya 5 İngiltere 5
3	Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1284,93	0	1699,31	1,47	-100	6,2	Çin 46,7 Japonya 15,6 G. Kore 10,3 Tayland 7,2 Hindistan 4,4	Çin 5 Japonya 5 G. Kore 5 Tayland 5 Hindistan 5
4	Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçaları	1209,86	0,16	5783,94	0,3	-97,4	28,9	Japonya 24,4 G. Kore 13,7 Almanya 10,9 Çin 10,1 ABD 8	Japonya 5 G. Kore 5 Almanya 5 Çin 5 ABD 5
5	Makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	8415	Klima cihazları (motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)	1181,23	0,01	676,96	2,14	-76,4	-10,9	Çin 69,7 Tayland 10,2 G. Kore 3,3 BAE 2,7 ABD 2,7	Çin 5 Tayland 5 G. Kore 5 BAE 0 ABD 5
6	Mobilya	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	1033,96	0,9	2210,54	0,99	-97,4	20,4	Çin 45,1 İtalya 9,2 Almanya 5,1 Malezya 4,7 Vietnam 4,6	Çin 5 İtalya 5 Almanya 5 Malezya 5 Vietnam 5
7	Hazır Giyim	6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	989,69	0,33	3416,17	1,72	-93,3	61,9	Çin 32,1 Hong Kong 24,5 İngiltere 7,9 Hindistan 6,7 İtalya 5,1	Çin 5 Hong Kong 5 İngiltere 5 Hindistan 5 İtalya 5

8	Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	988,65	0,3	5354,55	0,67	-100	20,1	Japonya 35,7 Tayland 17,6 Çin 10,3 Almanya 9,3 Hindistan 6,4	Japonya 5 Tayland 5 Çin 5 Almanya 5 Hindistan 5
9	Pompa ve Kompresörler	8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	791,73	0,38	856,82	1,1	-94,7	-6,1	ABD 19,4 Çin 12,1 Almanya 11,2 Japonya 10,8 İtalya 10,1	ABD 5 Çin 5 Almanya 5 Japonya 5 İtalya 5
10	Elektronik	8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	680,79	0	1376,91	0,67	-90,2	9,2	Çin 62,4 Mısır 12,3 Malezya 9,2 Endonezya 8,9 Vietnam 2,5	Çin 2,6 Mısır 0 Malezya 2,6 Endonezya 2,6 Vietnam 2,6
11	Beyaz Eşya	8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	661,85	0,19	2519,23	1,08	-99,4	14,5	Çin 43,6 Tayland 11,8 İtalya 9,4 ABD 5,8 BAE 4,2	Çin 5 Tayland 5 İtalya 5 ABD 5 BAE 0
12	Su Taşıtları	8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler	603,07	0	744,01	1,16	0	98,6	Çin 30,6 BAE 23,6 Endonezya 18 Singapur 10 İngiltere 6,6	Çin 0 BAE 0 Endonezya 0 Singapur 0 İngiltere 0
13	Mobilya	9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	599,37	0,22	1462,2	0,63	-96,8	26,6	Çin 60,3 Vietnam 11,6 ABD 5,1 İtalya 4,7 Almanya 1,6	Çin 5 Vietnam 5 ABD 5 İtalya 5 Almanya 5
14	İnşaat Malzemeleri	6907	Cilasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları, mozaik küpler vb.	586,67	0	981,15	2,86	-98,9	-19,1	Hindistan 32,6 İspanya 27,1 BAE 20,7 İtalya 7,5 Umman 4,9	Hindistan 5 İspanya 5 BAE 0 İtalya 5 Umman 0
15	Elektrikli Makineler ve Kablolar	8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	561,74	0	1602,04	0,83	-99,3	12,3	Çin 64,9 İtalya 16,5 ABD 3,8 Meksika 3,8 Almanya 1,3	Çin 5 İtalya 5 ABD 5 Meksika 5 Almanya 5

16	Pompa ve Kompresörler	8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	558,36	0,06	610,31	0,66	-95,8	-5,5	Çin 21,6 ABD 17,8 İtalya 10,4 Almanya 7,3 Tayland 5,1	Çin 5 ABD 5 İtalya 5 Almanya 5 Tayland 5
17	Elektrikli makineler ve kablolar	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	543,15	6,47	1103,01	0,43	-52	12,7	Çin 33,6 G. Kore 17,4 İtalya 6,8 ABD 6,4 Hindistan 3,6 (Türkiye 1,2)	Çin 3,6 G. Kore 3,6 İtalya 3,6 ABD 3,6 Hindistan 3,6 (Türkiye 3,6)
18	Elektrikli Makineler ve Kablolar	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	481,96	0,02	3184,13	0,33	-91,7	8,8	Çin 25,8 ABD 13,3 Japonya 8,3 Mısır 4 BAE 3,5	Çin 3,1 ABD 3,1 Japonya 3,1 Mısır 0 BAE 0
19	Hazır Giyim	6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	390,95	0,04	2702,59	0,92	-95,8	23,9	Çin 33,7 Hindistan 26 Bangladeş 21,2 Kamboçya 2,3 Portekiz 2	Çin 5 Hindistan 5 Bangladeş 5 Kamboçya 5 Portekiz 5
20	Beyaz Eşya	8422	Bulaşık, şişe vb yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb doldurma, etiketleme makinaları, ambalaj vb makinalar	350,57	0,36	1155,34	1,03	-96,5	19,8	Almanya 28,5 İtalya 17,9 Çin 16,2 ABD 8,6 Polonya 3,8	Almanya 5 İtalya 5 Çin 5 ABD 5 Polonya 5
21	İnşaat Malzemeleri	6802	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozik için küp şeklinde taşlar, granüller	348,09	0,15	1254,38	3,21	-99,7	-13,1	İtalya 16,2 Hindistan 15,8 Umman 15,1 Mısır 11,3 Çin 8,8 (Türkiye 0,04)	İtalya 5 Hindistan 5 Umman 0 Mısır 0 Çin 5 (Türkiye 5)
22	Demir Çelik	7318	Demir veya çelikten vidalar, civatalar, somunlar, tırfonlar, perçin çivileri, pimler, kamalar, rondelalar vb eşya	287,37	0,22	645,84	0,6	-79,8	4,2	Çin 30,8 ABD 9 Almanya 8,4 Tayvan 8,2 Hindistan 8,1	Çin 5 ABD 5 Almanya 5 Tayvan 5 Hindistan 5

23	Makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	8450	Ev veya çamaşırhane tipi yıkama makinaları (yıkama ve kurutma tertibatı bir arada olanlar dahil)	216,66	0	1066,11	1,3	-99,7	4,7	Çin 67,3 Tayland 13,5 G. Kore 7,7 Vietnam 3,5 ABD 2,8	Çin 5 Tayland 5 G. Kore 5 Vietnam 5 ABD 5
24	Temizlik Maddeleri	3401	Sabunlar, yüzey aktif organik ürünler ve müstahzarlar	212,82	0,02	422,08	1,42	-98,2	-20,8	BAE 32 Bahreyn 10,5 Ürdün 8,4 İngiltere 6,4 ABD 5,6	BAE 0 Bahreyn 0 Ürdün 0 İngiltere 5 ABD 5
25	Ayakkabılar	6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	205,27	0	310,65	0,63	-89,8	-0,2	Çin 73,8 Hindistan 7 Hong Kong 5,5 Vietnam 4,9 İtalya 2,9	Çin 5 Hindistan 5 Hong Kong 5 Vietnam 5 İtalya 5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Trademap /S. Arabistan-directdata (2022 haziran)

EK-3: SUUDİ ARABİSTAN'A İHRACATTA BAŞLICA POTANSİYEL TARIM VE GIDA ÜRÜNLERİ MATRİSİ

Sıra	Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Dünyadan İthalatı (milyon dolar) 2021	Ülkenin Türkiye'den İthalatı (milyon dolar) 2021	Dünyaya İhracatımız (milyon dolar) 2021	Dünya İthalatında Ülkenin Payı (%) 2021	Ülkeye İhracatımızdaki Değişim (%) 2020 - 2021	Ülkenin dünyadan İthalatındaki Değişim (%) 2020 - 2021	Ülkenin İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%) 2021	Gümrük Vergisi Oranları (% ortalama)
1	Kanatlı Etlere	0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	1174,34	0,00	844,46	4,13	-99,6	4,4	Brezilya 63,7 Ukrayna 16,5 Fransa 8,9 Rusya 6,4 Arjantin 2,5	Brezilya 19 Ukrayna 19 Fransa 19 Rusya 19 Arjantin 19
2	Süt ve Süt Ürünleri	0406	Peynir ve pıhtılaştırılmış ürünler	728,79	0,00	152,06	2	-100	6,7	Bahreyn 18,5 Danimarka 16 Polonya 12,4 Mısır 8 ABD 6,7	Bahreyn 0 Danimarka 5 Polonya 5 Mısır 0 ABD 5
3	Bisküvi	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	724,86	0,05	1189,95	1,66	-99,6	8,4	BAE 17,9 İtalya 11,6 Bahreyn 8,3 İngiltere 6,9 Umman 6,4	BAE 0 İtalya 5 Bahreyn 0 İngiltere 5 Umman 0
4	Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	496,72	0,00	688,42	1,56	-99,2	17,4	Mısır 12,6 Rusya 11,9 BAE 11,7 İtalya 11 Belçika 7,4	Mısır 0 Rusya 17,2 BAE 0 İtalya 17,2 Belçika 17,2
5	Meyveler	0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	482,01	0,00	933,72	2,75	-100	14	Mısır 47,2 G. Afrika 32,9 İspanya 5,2 Fas 2,9 Pakistan 2,8	Mısır 0 G. Afrika 0 İspanya 0 Fas 0 Pakistan 0
6	Meyve Suyu	2009	Meyve ve sebze suları	234,56	0,00	474,49	1,51	-99,9	-8,9	Hindistan 16,1 İspanya 14,7 Hollanda 9,4 Almanya 9,3 Kuveyt 6,5	Hindistan 5 İspanya 5 Hollanda 5 Almanya 5 Kuveyt 0
7	Meyveler	0808	Elma, armut ve ayva (taze)	211,53	0,00	247,89	1,85	-100	-3,8	İtalya 31,1 Şili 19,8 G. Afrika 12,7 ABD 5,7 İspanya 5,3	İtalya 0 Şili 0 G. Afrika 0 ABD 0 İspanya 0

8	Yumurta	0407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	209,51	0,00	375,06	4,52	-100	13,2	Hollanda 44,4 Ürdün 19,1 İspanya 8,7 İngiltere 5,3 Pakistan 3,4	Hollanda 3 Ürdün 0 İspanya 3 İngiltere 3 Pakistan 3
9	Sert Kabuklu Meyveler	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	176,99	0,00	1811,13	0,98	-79,3	-23,6	ABD 72,3 Suriye 9,6 Çin 4,3 Gürcistan 2,6 Afganistan 2	ABD 5 Suriye 0 Çin 5 Gürcistan 5 Afganistan 5
10	Sebzeler	0702	Domates (taze/soğutulmuş)	159,57	0,00	360,49	1,57	-100	25,9	Ürdün 54,9 Suriye 30,1 Mısır 8,8 Fas 3,3 Hollanda 1,2	Ürdün 0 Suriye 0 Mısır 0 Fas 0 Hollanda 0
11	Bakliyat	0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	144,16	0,00	690,7	1,13	-97,1	1,5	BAE 55,8 Avustralya 14,3 Hindistan 6,2 Kanada 4,4 Rusya 3,6	BAE 0 Avustralya 4,7 Hindistan 4,7 Kanada 4,7 Rusya 4,7
12	Bitkisel Yağlar	1509	Zeytinyağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	106,85	0,00	170,16	1,23	-55,5	-0,6	Suriye 32,5 İspanya 28 Tunus 11,5 İtalya 8,4 Filistin 6,5	Suriye 0 İspanya 5 Tunus 0 İtalya 5 Filistin 0
13	Domates Salçası	2002	Domates (sirke/asetik asitten başka usullerle hazırlanmış veya konserve edilmiş)	104,57	0,00	253,7	2,18	-96,3	-2,5	Çin 25,2 İtalya 18,6 BAE 17,7 Şili 6,8 İspanya 6,8	Çin 5 İtalya 5 BAE 0 Şili 5 İspanya 5
14	Meyveler	0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	101,36	0,00	683,79	0,84	-60,5	-2,7	Mısır 20 Hindistan 16,4 İtalya 10,5 G. Afrika 9,8 Şili 9,3	Mısır 0 Hindistan 0 İtalya 0 G. Afrika 0 Şili 0
15	Meyveler	0809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	69,48	0,00	441,78	0,75	-100	3,5	Ürdün 37,2 G. Afrika 20,6 Suriye 10,1 Mısır 8 İspanya 6,5	Ürdün 0 G. Afrika 0 Suriye 0 Mısır 0 İspanya 0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Trademap /S. Arabistan-directdata (2022 haziran)